

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 29ης Ιουλίου 2019¹

Υπόθεση C-468/18

**R
κατά
P**

[αίτηση του Judecătoria Constanța
(πρωτοδικείου Κωνσταντζας, Ρουμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε υποθέσεις υποχρεώσεων διατροφής – Κανονισμός (ΕΚ) 4/2009 – Άρθρο 3, στοιχείο α' – Δικαιοδοσία της συνήθους διαμονής του εναγομένου – Άρθρο 3, στοιχείο δ' – Δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σε υποθέσεις γονικής μέριμνας – Άρθρο 5 – Παράσταση του εναγομένου ενώπιον του δικαστηρίου – Σώρευση αγωγής διαζυγίου και αιτημάτων που άπτονται των συνεπειών του στον τομέα της γονικής μέριμνας και της καταβολής διατροφής προς το κοινό παιδί – Απόφαση του δικαστηρίου αυτού να μην επιληφθεί της υποθέσεως λόγω ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις γονικής μέριμνας – Διεθνής δικαιοδοσία επί αιτήματος με αντικείμενο υποχρέωση διατροφής προς το παιδί – Δικαστήριο που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, στοιχεία α' και δ', καθώς και του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής².
2. Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της R, κατοίκου Ηνωμένου Βασιλείου, και του P, κατοίκου Ρουμανίας, σχετικά με αίτημα περί καταβολής διατροφής για τη συντήρηση του κοινού παιδιού τους, το οποίο υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας διαζυγίου και ασκήσεως της γονικής μέριμνας.
3. Η υπόθεση της κύριας δίκης παρέχει στο Δικαστήριο την αφορμή, αφενός, να αποσαφηνίσει τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 3, στοιχεία α' και δ', και του άρθρου 5 του κανονισμού 4/2009 και, αφετέρου, να κρίνει κατά πόσο υποχρεούται το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί διαφορών σχετικών με υποχρεώσεις διατροφής να προκρίνει την εκδίκαση των διαφορών από ένα μόνο δικαστήριο, με βάση το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, το οποίο έχει ήδη λάβει υπόψη προκειμένου να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο επί θεμάτων γονικής μέριμνας.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² ΕΕ 2009, L 7, σ. 1.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003

4. Οι αιτιολογικές σκέψεις 5, 11 και 12 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000³, έχουν ως εξής:

«(5) Για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των παιδιών, ο παρών κανονισμός καλύπτει όλες τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού, ανεξάρτητα από οιαδήποτε σχέση με μια γαμική διαδικασία.

[...]

(11) Οι υποχρεώσεις διατροφής αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, δεδομένου ότι ρυθμίζονται ήδη από τον κανονισμό (ΕΚ) 44/2001 [του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁴]. Τα [έχοντα διεθνή δικαιοδοσία], δυνάμει του παρόντος κανονισμού, δικαστήρια [έχουν] γενικώς [διεθνή δικαιοδοσία] να επιλαμβάνονται θεμάτων υποχρεώσεων διατροφής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, [σημείο] 2, του κανονισμού [44/2001].

(12) Οι κανόνες [διεθνούς δικαιοδοσίας] που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο [διεθνή δικαιοδοσία] θα πρέπει να [έχουν] τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.»

5. Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, σε αστικές υποθέσεις που αφορούν:

- α) το διαζύγιο, το δικαστικό χωρισμό ή την ακύρωση του γάμου των συζύγων·
- β) την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας.

[...]

3. Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται:

[...]

- ε) στις υποχρεώσεις διατροφής·

³ ΕΕ 2003, L 338, σ. 1.

⁴ ΕΕ 2001, L 12, σ. 1.

[...].».

6. Το άρθρο 2, σημείο 7, του ως άνω κανονισμού έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

7) Ο όρος “γονική μέριμνα” περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από το νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του παιδιού. Ειδικότερα ο όρος περιλαμβάνει το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.»

7. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ως άνω κανονισμού, διεθνής δικαιοδοσία επί θεμάτων διαζυγίου έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της ιθαγένειας των δύο συζύγων.

8. Το άρθρο 8 του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος [κατά τον χρόνο κατά τον οποίο επιλαμβάνεται το δικαστήριο].»

2. Η παράγραφος 1 δεν θίγει τις διατάξεις των άρθρων 9, 10 και 12.»

9. Το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Τα δικαστήρια του κράτους μέλους [όπου η διεθνής δικαιοδοσία] ασκείται βάσει του άρθρου 3, για να αποφασίσουν για μια αίτηση διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης του γάμου των συζύγων, [έχουν διεθνής δικαιοδοσία] για οιοδήποτε ζήτημα σχετικά με τη γονική μέριμνα το οποίο συνδέεται με την αίτηση αυτή, εφόσον

α) τουλάχιστον ένας από τους συζύγους ασκεί τη γονική μέριμνα του παιδιού και

β) η αρμοδιότητα των εν λόγω δικαστηρίων έχει γίνει ρητώς ή κατ' άλλον ανεπιφύλακτο τρόπο αποδεκτή από τους συζύγους και από τους δικαιούχους της γονικής μέριμνας κατά την ημερομηνία που επελήφθη το δικαστήριο και είναι προς το ύψιστο συμφέρον του παιδιού.»

2. Ο κανονισμός 4/2009

10. Ο κανονισμός αυτός αντικαθιστά τις διατάξεις σχετικά με τις υποχρεώσεις διατροφής του κανονισμού 44/2001⁵. Αντικαθιστά επίσης, σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής, τον κανονισμό (ΕΚ) 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις⁶, με εξαίρεση τους ευρωπαϊκούς εκτελεστούς τίτλους που αφορούν υποχρεώσεις διατροφής οι οποίοι εκδίδονται από κράτη μέλη τα οποία δεν δεσμεύονται από το πρωτόκολλο της Χάγης, της 23ης Νοεμβρίου 2007,

⁵ Βλ., όσον αφορά τη σημασία της σχετικής με τον κανονισμό αυτό νομολογίας του Δικαστηρίου, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Sanders και Huber (C-400/13 και C-408/13, EU:C:2014:2461, σκέψη 23).

⁶ ΕΕ 2004, L 143, σ. 15.

σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής, το οποίο εγκρίθηκε, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με την απόφαση 2009/941/EK του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009⁷, ήτοι το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας και το Βασίλειο της Δανίας⁸.

11. Λόγω της ημερομηνίας εφαρμογής του πρωτοκόλλου της Χάγης του 2007 στην Ένωση, ο κανονισμός 4/2009 εφαρμόζεται από την 18η Ιουνίου 2011⁹.

12. Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 του κανονισμού 4/2009, ο εν λόγω κανονισμός καθώς και, ιδίως, οι κανονισμοί 44/2001 και 2201/2003 αποσκοπούν στη θέσπιση μέτρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις και στην προώθηση, μεταξύ άλλων, της συμβατότητας των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη όσον αφορά τη σύγκρουση νόμων και δικαιοδοσίας.

13. Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 10, και 15 του κανονισμού 4/2009 έχουν ως εξής:

«(9) Ο δικαιούχος διατροφής θα πρέπει να είναι σε θέση να επιτυγχάνει εύκολα, σε ένα κράτος μέλος, απόφαση που θα είναι αυτομάτως εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να απαιτείται καμία διαδικασία.

(10) Για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι σκόπιμη η θέσπιση κοινοτικής πράξης σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής που θα συγκεντρώνει τις διατάξεις για τη σύγκρουση δικαιοδοσίας, τη σύγκρουση νόμων, την αναγνώριση και την εκτελεστότητα, την εκτέλεση των αποφάσεων, τη νομική αρωγή και τη συνεργασία μεταξύ κεντρικών αρχών.

[...]

(15) Για να διασφαλισθούν τα συμφέροντα των δικαιούχων διατροφής και να ευνοηθεί η ορθή απονομή της δικαιοσύνης στο πλαίσιο της [Ένωσης], θα πρέπει να προσαρμοσθούν οι κανόνες οι σχετικοί με τη διεθνή δικαιοδοσία, όπως απορρέουν από τον κανονισμό [44/2001]. Η συνήθης διαμονή του εναγομένου σε τρίτο κράτος δεν θα πρέπει πλέον να αποκλείει την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων δικαιοδοσίας, και δεν θα πρέπει πλέον να προβλέπεται παραπομπή στους κανόνες δικαιοδοσίας του εθνικού δικαίου. Ενδείκνυται, συνεπώς, να καθορισθεί στον παρόντα κανονισμό σε ποια περίπτωση η δικαστική αρχή κράτους μέλους μπορεί να ασκεί επικουρική δικαιοδοσία.»

14. Στο άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 10, του κανονισμού 4/2009, ο όρος «δικαιούχος διατροφής» ορίζεται ως «κάθε φυσικό πρόσωπο στο οποίο οφείλεται ή εικάζεται ότι οφείλεται διατροφή».

15. Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού προβλέπει τα εξής:

«Σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής στα κράτη μέλη, δικαιοδοσία έχει:

α) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου, ή

⁷ ΕΕ 2009, L 331, σ. 17, στο εξής: Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007.

⁸ Το πρωτόκολλο αυτό κυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις 8 Απριλίου 2010 εξ ονόματος των κρατών μελών, με εξαίρεση τα συγκεκριμένα δύο κράτη τα οποία δεν έχουν προσχωρήσει σε αυτό. Πρβλ. κατάλογο των συμβαλλόμενων κρατών στις 31 Μαρτίου 2017, που είναι διαθέσιμος στον ιστότοπο της Διάσκεψης της Χάγης: <https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/status-table/?cid=133>.

⁹ Βλ. άρθρο 76, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 4/2009. Η εν λόγω ημερομηνία εφαρμογής πρέπει να διακρίνεται από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του Πρωτοκόλλου της Χάγης του 2007, η οποία καθορίστηκε μεταξύ όλων των συμβαλλόμενων κρατών για την 1η Αυγούστου 2013. Βλ., επίσης, Gaudemet-Tallon, H., και Ancel, M.-E., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, 6η έκδ., Librairie générale de droit et de jurisprudence, συλλογή «Droit des affaires», Παρίσι, 2018, σημείο 216, σ. 318.

- β) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, ή
- γ) το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με την προσωπική κατάσταση, όταν η αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής, εκτός εάν η δικαιοδοσία αυτή βασίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων, ή
- δ) το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα, όταν η αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής, εκτός εάν η διεθνής δικαιοδοσία βασίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων».

16. Το άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία που βασίζεται στην παράσταση του εναγομένου ενώπιον του δικαστηρίου», προβλέπει τα εξής:

«Πέραν των περιπτώσεων όπου η διεθνής δικαιοδοσία απορρέει από άλλες διατάξεις του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο κράτους μέλους ενώπιον του οποίου ο εναγόμενος παρίσταται αποκτά διεθνή δικαιοδοσία. Ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται, εάν η παράσταση έχει ως σκοπό την αμφισβήτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας.»

17. Το άρθρο 10 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Έρευνα της διεθνούς δικαιοδοσίας», ορίζει τα εξής:

«Το δικαστήριο κράτους μέλους που επιλαμβάνεται υποθέσεως για την οποία δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του παρόντος κανονισμού διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του.»

18. Στα άρθρα 12, 13 και 14 του κανονισμού 4/2009 περιλαμβάνονται, αντιστοίχως, ειδικές διατάξεις περί εκκρεμοδικίας, συναφών αγωγών, καθώς και περί προσωρινών και συντηρητικών μέτρων.

B. Το ρουμανικό δίκαιο

19. Κατά την απόφαση περί παραπομπής, ρουμανικό δικαστήριο το οποίο έχει κρίνει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία δύναται σε κάθε στάση της δίκης να επανεξετάζει τη δικαιοδοσία του, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος των διαδίκων¹⁰.

III. Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

20. Οι R και P, ρουμάνοι υπήκοοι, συνήψαν γάμο στις 15 Αυγούστου 2015 στη Ρουμανία. Πρόκειται αντιστοίχως για τη μητέρα και τον πατέρα ενός παιδιού που γεννήθηκε στις 8 Νοεμβρίου 2015 στο Μπέλφαστ (Ηνωμένο Βασίλειο), όπου διέμεναν πριν από το χωρισμό τους το 2016. Ο P επέστρεψε στη Ρουμανία, ενώ η R παρέμεινε με το παιδί στο Μπέλφαστ.

21. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2016, η R άσκησε αγωγή κατά του P ενώπιον του Judecătoria Constanța (πρωτοδικείου Κωσταντζας, Ρουμανία) με αίτημα την έκδοση διαζυγίου, τον ορισμό της κατοικίας της ως τόπου κατοικίας του παιδιού, την ανάθεση αποκλειστικά σε αυτήν της άσκησης της γονικής μέριμνας του παιδιού, και την υποχρέωση καταβολής διατροφής από τον P προς το παιδί.

22. Ο P αμφισβήτησε τη διεθνή δικαιοδοσία του συγκεκριμένου δικαστηρίου. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι είχε διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί της αιτήσεως διαζυγίου, λόγω της ιθαγένειας των συζύγων, σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003.

¹⁰ Πρβλ. άρθρο 1071 του Codul de procedură civilă (Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), μνημονευόμενο στην απόφαση περί παραπομπής στην υπόθεση OF (C-759/18), η οποία επί του παρόντος εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου (σ. 5).

23. Σε συνέχεια της εκδοθείσας στις 8 Ιουνίου 2017 αποφάσεως του δικαστηρίου για χωριστή εκδίκαση των αγωγικών αιτημάτων της R, ανοίχτηκαν δύο νέες δίκες με αντικείμενο, η μεν πρώτη τη γονική μέριμνα του παιδιού και τον ορισμό της κατοικίας της ενάγουσας ως τόπου κατοικίας του, η δε δεύτερη την υποχρέωση του P να καταβάλλει διατροφή προς το παιδί αυτό.

24. Όσον αφορά την υπόθεση σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας, το Judecătoria Constanța (πρωτοδικείο Κωσταντζας) έκρινε ότι δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, λαμβανομένου υπόψη του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού. Επιπλέον, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν του συγκεκριμένου αιτήματος, είχαν, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου, λόγω της συνήθους διαμονής του παιδιού στο κράτος μέλος αυτό από τη γέννησή του. Οι διάδικοι δεν άσκησαν έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως περί ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας.

25. Όσον αφορά την υπόθεση σχετικά με την καταβολή διατροφής προς το παιδί, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, βάσει του άρθρου 3, στοιχείο α', του κανονισμού 4/2009, είχε διεθνή δικαιοδοσία λαμβανομένης υπόψη της συνήθους διαμονής του εναγομένου, P. Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι ο P παραστάθηκε ενώπιόν του δίχως να προτείνει την ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου, υποστηρίζοντας όμως ότι έπρεπε να υποβληθεί προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο.

26. Το εν λόγω δικαστήριο προσθέτει ότι οι διάδικοι, R και P, συμφώνησαν ως προς τη σκοπιμότητα υποβολής της συγκεκριμένης αιτήσεως ερμηνείας των εφαρμοστέων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Τη θέση αυτή συμμερίζεται και το ίδιο το αιτούν δικαστήριο, κρίνοντας ότι, πριν από την επί της ουσίας εξέταση του αιτήματος σχετικά με την υποχρέωση καταβολής διατροφής προς το παιδί και σε οποιαδήποτε στάση της δίκης, διατηρεί τη δυνατότητα έλεγχου της διεθνούς δικαιοδοσίας του.

27. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει αμφιβολίες ως προς τη σχέση μεταξύ τριών διατάξεων του κανονισμού 4/2009, και συγκεκριμένα του άρθρου 3, στοιχεία α' και δ', καθώς και του άρθρου 5.

28. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν, δοθέντος ότι το αγωγικό αίτημα σχετικά με την υποχρέωση καταβολής διατροφής είναι παρεπόμενο του αιτήματος περί γονικής μέριμνας, μοναδικό εφαρμοστέο κριτήριο για τον καθορισμό του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία μεταξύ των κρατών μελών είναι το προβλεπόμενο στο άρθρο 3, στοιχείο δ', του κανονισμού 4/2009, αποκλείοντας ως εκ τούτου τα λοιπά κριτήρια επί των οποίων θα μπορούσε να θεμελιωθεί διεθνής δικαιοδοσία, τα οποία προβλέπονται στο άρθρο 3, στοιχείο α', και στο άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού, ήτοι η συνήθης διαμονή του εναγομένου και η παράσταση του εναγομένου ενώπιον του δικαστηρίου.

29. Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει την άποψη ότι λύση που θα προέκρινε την εφαρμογή των τελευταίων δύο κριτηρίων διεθνούς δικαιοδοσίας θα έθετε υπό αμφισβήτηση τον παρεπόμενο χαρακτήρα του αιτήματος περί καταβολής διατροφής και θα ήταν αντίθετη προς το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, το οποίο έλαβε υπόψη προκειμένου να κρίνει εαυτό αναρμόδιο επί θεμάτων γονικής μέριμνας Υφίστανται δε προς επίρρωση της συγκεκριμένης λύσεως και πρακτικοί λόγοι συνδεόμενοι με τη συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων και την ταχεία διεξαγωγή των διαδικασιών.

30. Όσον αφορά, εξάλλου, την εφαρμογή του άρθρου 5 του κανονισμού 4/2009, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι η συγκεκριμένη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας αποκλείεται εφόσον ο παρεπόμενος, σε σχέση με την αίτηση περί γονικής μέριμνας, χαρακτήρας του αιτήματος περί καταβολής διατροφής έχει ως συνέπεια να παράγονται αποτελέσματα από την αμφισβήτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας του από τον

P κατά την εξέταση της εν λόγω αιτήσεως περί γονικής μέριμνας¹¹.

31. Προς επίρρωση των επιχειρημάτων αυτών, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, A¹², αλλά εκφράζει αμφιβολίες ως προς την εμβέλειά της λόγω των διαφορετικών πραγματικών περιστατικών σε σχέση με την υπόθεση της κύριας δίκης. Σημειώνει την μη αμφισβήτηση της δικαιοδοσίας του από τον εναγόμενο, P και το γεγονός ότι είναι το μόνο δικαστήριο που έχει επιληφθεί της οικογενειακής διαφοράς, παρά την απόφασή του περί ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει του τόπου της συνήθους διαμονής του παιδιού.

32. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Judecătoria Constanța (πρωτοδικείο Κωνσταντίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Μπορούν οι διατάξεις του άρθρου 3, στοιχεία α' και δ', και του άρθρου 5 του κανονισμού 4/2009, σε περίπτωση που δικαστήριο κράτους μέλους έχει επιληφθεί αγωγής στην οποία σωρεύονται τρία αγωγικά αιτήματα, σχετικά με τη λύση του γάμου των γονέων ανήλικου παιδιού, τη γονική μέριμνα του παιδιού αυτού και την υποχρέωση καταβολής διατροφής προς το ίδιο παιδί, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι το δικαστήριο που αποφαινεται επί του διαζυγίου, το οποίο είναι συγχρόνως και το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου και το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ο εναγόμενος παρέστη, μπορεί να αποφανθεί επί του αιτήματος καταβολής διατροφής προς το παιδί, μολονότι αποφάνθηκε ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας επί θεμάτων γονικής μέριμνας του εν λόγω παιδιού, ή υπό την έννοια ότι μόνο αρμόδιο να αποφανθεί επί του αιτήματος καταβολής διατροφής είναι το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί του αιτήματος που αφορά τη γονική μέριμνα του παιδιού;
- 2) Υπό τις ως άνω περιστάσεις υπό τις οποίες επιλαμβάνεται της υποθέσεως εθνικό δικαστήριο, διατηρεί η αίτηση διατροφής υπέρ του παιδιού τον παρεπόμενο χαρακτήρα της σε σχέση με την αγωγή σχετικά με τη γονική μέριμνα, κατά το άρθρο 3, στοιχείο δ', του εν λόγω κανονισμού;
- 3) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, είναι προς το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού δικαστήριο κράτους μέλους έχον διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 3, στοιχείο α', του κανονισμού 4/2009 να εξετάσει αίτηση καταβολής διατροφής από τον γονέα προς το ανήλικο παιδί, γεννηθέν εντός του γάμου του οποίου ζητείται η λύση, μολονότι το δικαστήριο αυτό έχει κρίνει ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά την άσκηση της γονικής μέριμνας, αποφαινόμενο, με απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου, ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 12 του [κανονισμού 2201/2003];»

IV. Ανάλυση

33. Με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία προτείνω να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 3, στοιχείο α', και το άρθρο 5 του κανονισμού 4/2009 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν τη δυνατότητα σε δικαστήριο κράτους μέλους το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί αγωγής με αντικείμενο υποχρέωση καταβολής διατροφής ασκηθείσας κατά εναγομένου ο οποίος έχει τη συνήθη διαμονή του στο εν λόγω κράτος μέλος ή ο οποίος έχει παρασταθεί ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου να απεκδυθεί την εν λόγω δικαιοδοσία, με την αιτιολογία ότι το εν λόγω αγωγικό αίτημα είναι παρεπόμενο αγωγής περί γονικής μέριμνας, κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο δ', του κανονισμού αυτού, και ότι το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση της τελευταίας είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση, λαμβανομένου υπόψη του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, να επιληφθεί των συγκεκριμένων αγωγικών αιτημάτων.

¹¹ Βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων.

¹² C-184/14 (EU:C:2015:479, στο εξής: απόφαση A).

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

34. Πρέπει κατ' αρχάς να επισημανθούν ορισμένα στοιχεία σχετικά με το πλαίσιο εντός του οποίου ανέκυψε το συγκεκριμένο ερώτημα.

35. Στην υπό κρίση υπόθεση, όπως και σε πολλές άλλες προγενέστερες¹³, η αγωγή με αντικείμενο τη λύση της έγγαμης σχέσης, εν προκειμένω το διαζύγιο, όπως και την οργάνωση των συνεπειών του διαζυγίου επί του παιδιού των συζύγων, ασκήθηκε ενώπιον του δικαστηρίου που είχε διεθνή δικαιοδοσία επί του διαζυγίου, λόγω της κοινής ιθαγένειας των συζύγων, ενώ η συνήθης διαμονή ενός τουλάχιστον εξ αυτών και του παιδιού βρισκόταν σε έτερο κράτος μέλος.

36. Σε μια τέτοια περίπτωση, η επιλογή του ενάγοντος να υποβάλει το σύνολο των αγωγικών αιτημάτων ενώπιον του ιδίου δικαστηρίου υπαγορεύεται γενικότερα από την επιθυμία να ωφεληθεί από τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την εκδίκαση της διαφοράς από ένα μόνο δικαστήριο¹⁴. Δεδομένου ότι πρόκειται για γαμική διαφορά με διασυνοριακές συνέπειες, το άρθρο 12 του κανονισμού 2201/2003 για την παρέκταση αρμοδιότητας επί θεμάτων γονικής μέριμνας και οι διατάξεις του άρθρου 3, στοιχείο δ', του κανονισμού 4/2009 παρέχουν στον ενάγοντα τη δυνατότητα να επιτύχει τον σκοπό αυτόν.

37. Στην υπό κρίση υπόθεση, κατόπιν της αρχικής αμφισβήτησης από τον εναγόμενο, P, πατέρα του παιδιού¹⁵, της διεθνούς δικαιοδοσίας του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του ρουμανικού δικαστηρίου, το δικαστήριο έκρινε ότι είχε μεν διεθνή δικαιοδοσία επί του διαζυγίου, αλλά ότι δεν είχε δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της ασκήσεως της γονικής μέριμνας, λαμβανομένου υπόψη του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού.

38. Κατά συνέπεια, πρέπει να εξετασθεί βάσει ποίων εκ των προβλεπόμενων στα άρθρα 3 και 5 του κανονισμού 4/2009 κριτηρίων, μόνων εφαρμοστέων εν προκειμένω¹⁶, δύναται το εν λόγω δικαστήριο να επιληφθεί αγωγής με αντικείμενο υποχρέωση καταβολής διατροφής¹⁷.

13 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις A (σκέψεις 15 έως 17) και της 6ης Οκτωβρίου 2015, A (C-489/14, EU:C:2015:654, σκέψεις 13 και 14), καθώς και διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Ιανουαρίου 2018, PM (C-604/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:10, σκέψεις 12 έως 14), και απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, IQ (C-478/17, EU:C:2018:812, σκέψεις 13 και 14). Βλ., επιπλέον, αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση OF (C-759/18), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου και η οποία αναφέρει, στη σκέψη 13, πολλές παρόμοιες υποθέσεις που αφορούν υπηκόους Ρουμανίας που έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε άλλο κράτος μέλος, στην προκειμένη περίπτωση στην Ιταλία, οι οποίες αφορούν τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται υποθέσεων γονικής μέριμνας και υποχρεώσεως καταβολής διατροφής, υπό τους ίδιους όρους με την υπόθεση της κύριας δίκης.

14 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, «[σ]ύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, σε μια τέτοια περίπτωση, τα αιτήματα περί γονικής μέριμνας και καταβολής διατροφής είναι παρεπόμενα του αγωγικού αιτήματος περί διαζυγίου (άρθρο 931, παράγραφος 2, του κώδικα [πολιτικής] δικονομίας)». Η επιλογή του κριτηρίου της ιθαγένειας των συζύγων μπορεί επίσης να δικαιολογείται από τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στο διαζύγιο. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν δεσμεύεται από τον κανονισμό (ΕΕ) 1259/2010 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2010, για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στο διαζύγιο και τον δικαστικό χωρισμό (ΕΕ 2010, L 343, σ. 10).

15 Βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων.

16 Το άρθρο 4 του κανονισμού 4/2009, με τίτλο «Παρέκταση αρμοδιότητας», δεν εφαρμόζεται επί ένδικης διαφοράς που αφορά υποχρέωση καταβολής διατροφής προς παιδί ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου αυτού. Το άρθρο 6 του ως άνω κανονισμού προβλέπει συντρέχουσα διεθνή δικαιοδοσία βάσει της κοινής ιθαγένειας των διαδίκων, ενώ το άρθρο 7 αυτού καθιερώνει αναγκαστική δικαιοδοσία (*forum necessitatis*).

17 Βλ., όσον αφορά την παράλειψη του πατέρα να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, σημείο 25 των παρουσών προτάσεων.

B. Προϋποθέσεις εφαρμογής των κριτηρίων των άρθρων 3 και 5 του κανονισμού 4/2009

39. Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού περιλαμβάνει δύο κατηγορίες κριτηρίων, η μεν πρώτη σχετίζεται με τη διαμονή ενός εκ των διαδίκων (υπό στοιχείο α' για τον εναγόμενο και υπό στοιχείο β' για τον δικαιούχο διατροφής¹⁸), η δε δεύτερη ρυθμίζει την εκδίκαση των διαφορών από το ίδιο δικαστήριο (υπό στοιχείο γ' για την περίπτωση αγωγής που αφορά την προσωπική κατάσταση και υπό στοιχείο δ' για την περίπτωση αγωγής περί γονικής μέριμνας).

40. Δεδομένου ότι ο δικαιούχος διατροφής, ήτοι εν προκειμένω το ανήλικο παιδί¹⁹, για λογαριασμό του οποίου ασκείται η αγωγή από τη μητέρα του, R, έχει τη συνήθη διαμονή του στο Ηνωμένο Βασίλειο, το αιτούν δικαστήριο ορθώς έκρινε, κατόπιν διαχωρισμού των υποθέσεων²⁰, ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί του αγωγικού αιτήματος περί καταβολής διατροφής λόγω του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου, P, κατ' εφαρμογήν του προβλεπόμενου στο άρθρο 3, στοιχείο α', του κανονισμού 4/2009 κριτηρίου²¹.

41. Δοθέντος ότι το παιδί διαμένει σε έτερο κράτος μέλος, η δικαιοδοσία του αιτούντος δικαστηρίου δεν μπορεί να θεμελιωθεί επί του άρθρου 3, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού. Τυγχάνουν όμως εφαρμογής τα λοιπά δικονομικά κριτήρια που θα μπορούσαν να θεμελιώσουν τη δικαιοδοσία του αιτούντος δικαστηρίου;

42. Ακόμη και αν του αγωγικού αιτήματος περί γονικής μέριμνας έπρεπε να επιληφθεί δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου²², και πάλι θα ετίθετο το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο, βάσει του άρθρου 3, στοιχείο γ', του ως άνω κανονισμού, είναι αρμόδιο να επιληφθεί του διαζυγίου. Το Δικαστήριο απέκλεισε τη δυνατότητα αυτή στην απόφαση A, η οποία αφορούσε πραγματικά περιστατικά παρόμοια με εκείνα της υποθέσεως της κύριας δίκης. Επί του σημείου αυτού έγκειται η ουσιαστική συμβολή της εν λόγω αποφάσεως, η οποία εκδόθηκε σε διαφορετικό δικονομικό πλαίσιο, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να πρέπει να αποφανθεί το Δικαστήριο ποια είναι η αγωγή της οποίας ήταν παρεπόμενη η αγωγή περί καταβολής διατροφής προς το παιδί²³.

43. Το Δικαστήριο έχει επομένως αποφανθεί ότι «[τ]ο άρθρο 3, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 4/2009 έχει την έννοια ότι σε περίπτωση κατά την οποία δικαστήριο κράτους μέλους *επιλαμβάνεται* αγωγής για δικαστικό χωρισμό ή ρήξη του συζυγικού δεσμού μεταξύ των γονέων ανήλικου παιδιού και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους *επιλαμβάνεται* αγωγής για τη γονική μέριμνα όσον αφορά το ίδιο παιδί ενδεχόμενο αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής του συγκεκριμένου παιδιού είναι παρεπόμενο αποκλειστικώς και μόνον της αγωγής που αφορά τη γονική μέριμνα, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 3, στοιχείο δ', του κανονισμού αυτού»²⁴.

18 Βλ., σχετικά με την εφαρμογή του εν λόγω κριτηρίου, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Sanders και Huber (C-400/13 και C-408/13, EU:C:2014:2461, και ειδικότερα, επί της αιτιολογήσεως του κριτηρίου αυτού, σκέψη 34).

19 Βλ. ορισμό του δικαιούχου διατροφής στο άρθρο 2, παράγραφος 10, του κανονισμού 4/2009. Πρβλ. άρθρο 46 του κανονισμού αυτού σχετικά με τη νομική αρωγή για τις αιτήσεις διατροφής παιδιών. Βλ., επίσης, απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, σκέψη 30, από την οποία συνάγεται ότι ο δικαιούχος της διατροφής είναι εκείνος του οποίου οι ανάγκες πρέπει να προσδιορισθούν από το επιληφθέν δικαστήριο). Βλ., επιπλέον, Farongaro, E., και Hector, P., «Obligation alimentaire», *Répertoire de droit européen, Encyclopédie juridique Dalloz*, Dalloz, Παρίσι, 2018, σημείο 97, καθώς και Ancel, B., και Watt, H., M., «Aliments sans frontières», *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Παρίσι, 2010, αριθ. 3, σ. 457 έως 484, και ειδικότερα παράγραφο 4, υποσημείωση 9 (σ. 460) και παράγραφο 8 (σ. 463 και 464). Πρβλ. Hellner, M., «Maintenance obligations», *Encyclopedia of Private International Law*, Edward Edgar Publishing, Cheltenham, 2017, σ. 1185 έως 1194, ιδίως σ. 1190.

20 Πρβλ. απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, IQ (C-478/17, EU:C:2018:812, σκέψη 16).

21 Σημειώνεται ότι το κριτήριο αυτό δεν ελήφθη υπόψη για το διαζύγιο.

22 Βλ. σημεία 24 και 31 των παρουσών προτάσεων.

23 Στην υπόθεση εκείνη, οι σύζυγοι και τα δύο ανήλικα παιδιά τους ήταν Ιταλοί και ζούσαν μόνιμα στο Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο). Ιταλικό δικαστήριο είχε επιληφθεί αγωγικών αιτημάτων σχετικά με τη γάμνη σχέση και τις συνέπειές της επί των παιδιών, ενώ στη συνέχεια κινήθηκε διαδικασία από τον ίδιο ενάγοντα ενώπιον αγγλικού δικαστηρίου, προκειμένου να καθοριστεί ο τρόπος άσκησης της γονικής μέριμνας. Το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο συνήγαγε από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 ότι μόνον τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν των ζητημάτων που άπτονταν της γονικής μέριμνας, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 7, του ως άνω κανονισμού, δεδομένου ότι ο τόπος της συνήθους διαμονής των παιδιών ήταν το Λονδίνο.

24 Απόφαση A (σκέψη 48). Η υπογράμμιση δική μου.

44. Από την ανάλυση επομένως των κριτηρίων που ορίζονται στο άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009 συνάγεται ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, μόνον ένα εξ αυτών των κριτηρίων, το προβλεπόμενο υπό στοιχείο α' στο εν λόγω άρθρο, παρέχει στο αιτούν δικαστήριο τη δυνατότητα να επιληφθεί θεμάτων υποχρέωσης διατροφής.

45. Συνεπώς, πρέπει πρώτον να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού, το οποίο επικαλείται το αιτούν δικαστήριο λόγω της παράστασης του εναγομένου ενώπιόν του, δεν δύναται να εφαρμοστεί διότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει βάση διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμοστέα σε περίπτωση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας του επιληφθέντος δικαστηρίου²⁵.

46. Εν προκειμένω, η υπόθεση της κύριας δίκης καταδεικνύει με σαφήνεια το γεγονός ότι όταν δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία λόγω της συνήθους διαμονής του εναγομένου, το κριτήριο που αφορά την παράστασή του ενώπιον του επιληφθέντος δικαστηρίου χωρίς να αμφισβητηθεί η δικαιοδοσία αυτού²⁶ δεν παρουσιάζει περαιτέρω ενδιαφέρον.

47. Δεύτερον, όσον αφορά τις συνέπειες που το αιτούν δικαστήριο επιδιώκει να συναγάγει από τον παρεπόμενο χαρακτήρα του αιτήματος περί υποχρέωσης καταβολής διατροφής σε σχέση με το αίτημα περί γονικής μέριμνας, πρέπει καταρχάς να σημειωθεί ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η διαπίστωση του ότι δεν επιλήφθηκε της υποθέσεως δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου προκειμένου να δικάσει τέτοιο αίτημα, καθώς, ενδεχομένως, και αίτημα περί υποχρέωσης καταβολής διατροφής, κατόπιν διαχωρισμού των αρχικών αγωγικών αιτημάτων, αρκεί για να άρει οιαδήποτε αμφιβολία ως προς την εφαρμογή του μοναδικού κριτηρίου διεθνούς δικαιοδοσίας, το οποίο πληρούται ως έχει, ήτοι εκείνου του άρθρου 3, στοιχείο α', του κανονισμού 4/2009.

48. Ακολούθως, σημειώνεται ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, δεν χρειάζεται να εξεταστούν οι πιθανές συνέπειες της εφαρμογής των ειδικών διατάξεων περί εκκρεμοδικίας²⁷ και συναφών αγωγών²⁸ από το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο.

49. Τέλος, δεν είναι δυνατόν να συναχθεί οιαδήποτε λύση ούτε από το σκεπτικό της αποφάσεως Α υπό την έννοια που προτάθηκε από το αιτούν δικαστήριο και υποστηρίχθηκε, επίσης, από τη Ρουμανική Κυβέρνηση. Ειδικότερα, αμφότεροι θεωρούν ότι, στην περίπτωση σώρευσης σε δικόγραφο αγωγής αιτημάτων σχετικά με τη γονική μέριμνα και την υποχρέωση διατροφής του κοινού παιδιού, το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί αυτό έχει τη συνήθη διαμονή του θα είχε αποκλειστική δικαιοδοσία.

50. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «αίτημα σχετικό με τις υποχρεώσεις διατροφής ανήλικων τέκνων συνδέεται, ως εκ της φύσεώς του, άρρηκτα με την αγωγή για τη γονική μέριμνα» και ότι «το δικαστήριο [που έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφαινεται] επί αγωγών για τη γονική μέριμνα, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 2201/2003, είναι το πλέον ενδεδειγμένο να εξετάζει *in concreto* τα ζητήματα που σχετίζονται με ενδεχόμενο αίτημα περί υποχρέωσης διατροφής τέκνου, να προσδιορίζει το ύψος της συγκεκριμένης υποχρέωσης προς

25 Συμφωνώ με την άποψη που εξέφρασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι το άρθρο αυτό αποτελεί ένα είδος «σιωπηρής παρέκτασης» διεθνούς δικαιοδοσίας. Κατά την ίδια έννοια, βλ., μεταξύ άλλων, Gallant, E., *Droit processuel civil de l'Union européenne*, LexisNexis, Παρίσι, 2011, σημείο 319, σ. 109, όπου χρησιμοποιείται η ίδια έκφραση και διευκρινίζεται ότι ο κανόνας αυτός παρέχει σε δικαστήριο το οποίο δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία τη δυνατότητα να επιληφθεί υποθέσεων σχετικών με υποχρεώσεις διατροφής. Πρβλ. άρθρο 26, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

26 Τούτο συμβαίνει, κατά την άποψή μου, εν προκειμένω, στο πλαίσιο της υποθέσεως σχετικά με την υποχρέωση διατροφής μετά τον χωρισμό των υποθέσεων και, κατά συνέπεια, των διαδικασιών. Βλ., επ' αυτού, τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου που αναφέρονται στο σημείο 30 των παρουσών προτάσεων.

27 Βλ. άρθρο 12 του κανονισμού 4/2009.

28 Βλ. άρθρο 13 του κανονισμού 4/2009.

τον σκοπό συμβολής στα έξοδα συντηρήσεως και εκπαίδευσέως του τέκνου, προσαρμόζοντάς το με βάση το αν την επιμέλεια του τέκνου έχουν αμφότεροι οι γονείς ή ένας εξ αυτών, το δικαίωμα επικοινωνίας, τη διάρκεια του εν λόγω δικαιώματος και τα λοιπά πραγματικά στοιχεία σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας τα οποία του υποβάλλονται»²⁹.

51. Εκτιμά ως εκ τούτου εμμέσως το Δικαστήριο ότι, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, το κριτήριο της συνήθους διαμονής του παιδιού και, κατά συνέπεια, του δικαιούχου διατροφής, πρέπει να προτιμάται λόγω του κινδύνου αντιφάσεως μεταξύ της αποφάσεως του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί υποθέσεων υποχρεώσεως διατροφής και της αποφάσεως του δικαστηρίου που είναι αποκλειστικά αρμόδιο να επιλαμβάνεται υποθέσεων γονικής μέριμνας³⁰;

52. Με άλλη διατύπωση, πρέπει από την απόφαση Α να συναχθεί ότι το δικαστήριο το οποίο δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί αγωγικού αιτήματος περί γονικής μέριμνας παιδιού οφείλει να απεκδυθεί της διεθνούς δικαιοδοσίας του επί θεμάτων υποχρεώσεως διατροφής προς το παιδί αυτό υπέρ δικαστηρίου που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα το αίτημα αυτό;

53. Φρονώ πως όχι. Μολονότι η απόφαση Α αποσαφηνίζει τη σχέση μεταξύ των κριτηρίων που προβλέπονται στο άρθρο 3, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 4/2009, δεν παίρνει θέση ως προς τα λοιπά κριτήρια διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζονται στο ως άνω άρθρο 3 ή στο άρθρο 5 του κανονισμού αυτού. Η εξέταση των τελευταίων δεν ήταν όντως λυσιτελής για το αιτούν δικαστήριο, δεδομένου ότι, σε αντίθεση με τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, οι σύζυγοι, γονείς των παιδιών που δικαιούνταν διατροφή, είχαν τη συνήθη διαμονή τους στο ίδιο με αυτά κράτος μέλος.

54. Κατά συνέπεια, η συνεκτίμηση του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού είναι αναγκαία για την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 3, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 4/2009 προκειμένου να γίνει διάκριση μεταξύ τους³¹.

55. Η ανάλυση αυτή του περιεχομένου της αποφάσεως Α επιρρωννύεται από τις πρόσφατες διατάξεις της 16ης Ιανουαρίου 2018, ΡΜ³², και της 10ης Απριλίου 2018, CV³³. Από αυτές συνάγεται ότι, εάν ένα δικαστήριο δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί αγωγής περί γονικής μέριμνας ανήλικου παιδιού και, ως εκ τούτου, δεν έχει βάσει του άρθρου 3, στοιχείο δ', του κανονισμού 4/2009 δικαιοδοσία να επιληφθεί αγωγικού αιτήματος περί υποχρεώσεως καταβολής διατροφής προς το εν λόγω παιδί, είναι αναγκαίο εντούτοις να εξετάζεται εάν μπορεί να έχει δικαιοδοσία να επιληφθεί του συγκεκριμένου αιτήματος βάσει άλλων κριτηρίων σύμφωνα με τον ως άνω κανονισμό³⁴.

56. Εξάλλου, οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία της αποφάσεως Α, υπό την έννοια που υποδείχθηκε από το αιτούν δικαστήριο, θα σήμαινε, αφενός, ότι παραβλέπεται το γεγονός ότι το σκεπτικό της συγκεκριμένης αποφάσεως αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην αιτιολόγηση της συνδέσεως του αιτήματος περί υποχρεώσεως διατροφής με το αίτημα περί γονικής μέριμνας και όχι με το αίτημα που αφορά τον συζυγικό δεσμό. Αφετέρου, η αναγνώριση μιας τέτοιας εμβέλειας στην εν λόγω απόφαση δεν θα λάμβανε υπόψη ούτε το γράμμα και τη συστηματική θέση του κανονισμού 4/2009 ούτε τους επιδιωκόμενους από τον εν λόγω κανονισμό σκοπούς³⁵.

29 Απόφαση Α (σκέψεις 40 και 43).

30 Πρβλ. Gallant, E., όπ.π., σημείο 313, σ. 108.

31 Βλ. απόφαση Α (σκέψεις 43 έως 46 και ιδίως σκέψη 46).

32 C-604/17 (μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:10).

33 C-85/18 PPU (EU:C:2018:220).

34 Βλ. διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Ιανουαρίου 2018, ΡΜ (C-604/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:10, σκέψη 33), και διάταξη της 10ης Απριλίου 2018, CV (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220, σκέψη 55).

35 Για μια πρόσφατη υπόμνηση της μεθόδου ερμηνείας που συνήθως ακολουθεί το Δικαστήριο, βλ. απόφαση της 21ης Ιουνίου 2018, Oberle (C-20/17, EU:C:2018:485, σκέψη 34).

57. Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 3 του εν λόγω κανονισμού, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, στην απόφαση A, ότι τα κριτήρια διεθνούς δικαιοδοσίας τίθενται διαζευκτικά και, πλέον, από την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως, έχει αρθεί οιαδήποτε αμφιβολία σχετικά με την ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως σε περίπτωση που δικαστήριο επιληφθεί αγωγής με αντικείμενο την προσωπική κατάσταση και τη γονική μέριμνα³⁶.

58. Όσον αφορά τη συστηματική θέση και τους επιδιωκόμενους σκοπούς, θα πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι η προσθήκη, με τον κανονισμό 4/2009, του άρθρου 3, στοιχείο δ', στις προγενέστερες διατάξεις, οι οποίες ελήφθησαν από το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001³⁷, αποβλέπει απλώς στην οργάνωση της συγκέντρωσης της αρμοδιότητας του δικαστηρίου σε περίπτωση που δεν εφαρμόζεται το κριτήριο της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, ήτοι το προβλεπόμενο στο άρθρο 3, στοιχείο β', του κανονισμού 4/2009³⁸.

59. Δεύτερον, με τη σύμβαση των Βρυξελλών, η οποία εισήγαγε συντρέχουσες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας με την πρόβλεψη ειδικών δικαιοδοτικών κριτηρίων, αφιστάμενων του κριτηρίου του τόπου κατοικίας του εναγομένου, προκειμένου να ευνοηθεί η «γεωγραφική ή δικονομική εγγύτητα κατά περίπτωση»³⁹, τα κριτήρια διεθνούς δικαιοδοσίας που αφορούν ειδικά διαφορές υποχρεώσεων διατροφής έχουν καθοριστεί με σκοπό την επίτευξη δύο στόχων, ήτοι αφενός τη διασφάλιση των συμφερόντων των δικαιούχων διατροφής, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο, και αφετέρου την ενίσχυση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης⁴⁰. Πρέπει, ως εκ τούτου, να θεωρηθεί ότι τα κριτήρια διεθνούς δικαιοδοσίας τίθενται διαζευκτικά και ότι προτεραιότητα δίνεται στην επιλογή του ενάγοντος⁴¹.

60. Τρίτον, επισημαίνω, όπως και η Επιτροπή, ότι η απόδοση ιδιαίτερης σημασίας στην εκδίκαση της διαφοράς από το ίδιο δικαστήριο βάσει του τόπου διαμονής του παιδιού θα οδηγούσε, ελλείψει έτερης αγωγής περί γονικής μέριμνας ασκηθείσας στο οικείο κράτος μέλος, σε αρνησιδικία, όσον αφορά το εκκρεμές αίτημα περί υποχρεώσεως διατροφής, η οποία θα ήταν αντίθετη προς το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού και θα υπονόμει την αρχή της προβλεψιμότητας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας.

61. Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι διατάξεις του κανονισμού 4/2009, και ιδίως εκείνες που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία, έχουν σκοπό να παράσχουν στον δικαιούχο της διατροφής τη δυνατότητα να ικανοποιηθεί υπό συνθήκες προστασίας βάσει περιοριστικά αναφερομένων και μη ιεραρχημένων κριτηρίων.

62. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί η διαφορά μεταξύ του άρθρου 10 του κανονισμού 4/2009 και του άρθρου 17 του κανονισμού 2201/2003. Μολονότι τα άρθρα αυτά προβλέπουν ότι το δικαστήριο που εσφαλμένως επιλαμβάνεται υποθέσεως οφείλει να διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, σε περίπτωση αγωγής με αντικείμενο υποχρέωση διατροφής, το δικαστήριο δεν οφείλει να ελέγχει εάν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει διεθνή δικαιοδοσία. Λόγω της

³⁶ Βλ. απόφαση A (σκέψεις 33, 34 και 48).

³⁷ Το άρθρο αυτό επαναλάμβανε χωρίς τροποποιήσεις τη διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 2, της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί με τις διαδοχικές Συμβάσεις για την προσχώρηση νέων κρατών μελών στην ως άνω Σύμβαση (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών), περιλαμβάνοντας από το 1978 την προσθήκη της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται αγωγής με αντικείμενο την προσωπική κατάσταση. Βλ., επίσης, Gaudemet-Talon, H., και Ancel, M.-E., ό.π., σημείο 219, σ. 320.

³⁸ Πρβλ., Boiché, A., «Les règles de compétence judiciaire», φάκελος «Recouvrement des obligations alimentaires dans l'Union», *Actualité juridique: famille*, Dalloz, Παρίσι, 2009, αριθ. 3, σ. 107-112, και ιδίως σχολιασμό επί του άρθρου 3, στοιχείο δ', του κανονισμού 4/2009.

³⁹ Έκφραση η οποία συνοψίζει τους λόγους θέσπισης των ειδικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που χρησιμοποιούνται από τους Gaudemet-Tallon, H., και Ancel, M.-E., ό.π., σημείο 180, σ. 246.

⁴⁰ Βλ. απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Sanders και Huber (C-400/13 και C-408/13, EU:C:2014:2461, σκέψεις 26 έως 29). Βλ., επίσης, αιτιολογική σκέψη 15 του κανονισμού 4/2009.

⁴¹ Βλ. ιδίως, όσον αφορά την προτεραιότητα που επιφυλάσσεται στον δικαιούχο διατροφής κατά τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου, Joubert, N., «La mise en œuvre de l'obligation alimentaire en présence d'un élément d'extranéité dans les relations entre parents et enfants», *Droit de la famille*, LexisNexis, Παρίσι, 2018, αριθ. 1, φάκελος 3, σημείο 7. Βλ., επίσης, Farge, M., «Promotion transfrontière du droit à obtenir des aliments: l'apport du règlement (CE) no 4/2009 du 18 décembre 2008 (1re partie)», *Droit de la famille*, LexisNexis, Παρίσι, 2011, αριθ. 9, μελέτη 18, σημείο 16.

αποκλειστικής απαρίθμησης των κριτηρίων διεθνούς δικαιοδοσίας⁴², το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί θεμάτων διατροφής οφείλει να επιλαμβάνεται της υποθέσεως. Σε περίπτωση που δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία, δύναται ωστόσο να επιλαμβάνεται αιτήσεων προσωρινών ή συντηρητικών μέτρων, κατά τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους⁴³.

63. Επομένως, ελλείψει παροχής στον ενάγοντα δυνατότητας επιλογής έτερου κριτηρίου διεθνούς δικαιοδοσίας, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί του αιτήματος για διατροφή οφείλει να διαχωρίσει τα αιτήματα.

64. Σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς του αιτούντος δικαστηρίου και της Ρουμανικής Κυβέρνησης, ιδίως όσον αφορά τις απαιτήσεις περί προσκομίσεων αποδείξεων⁴⁴, δύναται να διατυπωθούν διάφορα επιχειρήματα σύμφωνα με τους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 4/2009, προς δικαιολόγηση της εφαρμογής, στην υπόθεση της κύριας δίκης, του κριτηρίου διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 3, στοιχείο α', του ως άνω κανονισμού.

Γ. Επιχειρήματα δικαιολογούντα την εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο α', του κανονισμού 4/2009

65. Πρώτον, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το κριτήριο της κατοικίας του εναγομένου μπορεί να επιλέχθηκε σκοπίμως από τον δικαιούχο διατροφής, εκπροσωπούμενο από τον έναν από τους γονείς του.

66. Δεύτερον, η επιλογή αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί από το ότι διασφαλίζεται καλή γνώση, από το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του, των δυνατοτήτων του υπόχρεου γονέα να καταβάλλει διατροφή.

67. Τρίτον, όσον αφορά τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του ύψους της διατροφής που ζητήθηκε, η διαπίστωση των αναγκών του παιδιού είναι λιγότερο δυσχερής από την απόδειξη των δυνατοτήτων εισφοράς του υπόχρεου προς διατροφή. Ειδικότερα, αν ασκηθεί αγωγή με αντικείμενο τη γονική μέριμνα, το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά τις υποχρεώσεις διατροφής πρέπει απλώς να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία εν αναμονή της αποφάσεως που θα χρησιμεύσει ως βάση για το αγωγικό αίτημα διατροφής. Αντιθέτως, το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί θεμάτων γονικής μέριμνας μπορεί να αντιμετωπίσει σοβαρές δυσχέρειες κατά τη συγκέντρωση και την επαλήθευση των αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν τα εισοδήματα και τις δαπάνες του υπόχρεου γονέα, ιδίως στην περίπτωση που ο τελευταίος βρίσκεται σε στάδιο αφερεγγυότητας.

68. Τέταρτον, η απουσία αποφάσεως σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας δεν δύναται να εμποδίσει ένα δικαστήριο να εκτιμήσει τις ανάγκες του παιδιού, όπως αποδεικνύεται, ιδίως, από τα λοιπά κριτήρια διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπει ο νομοθέτης της Ένωσης. Είναι δυνατό να ληφθεί επίσης υπόψη τυχόν συμφωνία των γονέων για τη διατήρηση της συνήθους διαμονής του παιδιού.

69. Περαιτέρω, μπορούν επίσης να προβληθούν επιχειρήματα, ερειδόμενα στην ουσία της αποφάσεως καθώς και στην εκτέλεσή της.

⁴² Πρβλ. επίσης, Boiché, A., όπ.π., και ιδίως παρατηρήσεις σχετικά με το άρθρο 10 του κανονισμού 4/2009.

⁴³ Βλ. άρθρο 14 του κανονισμού 4/2009.

⁴⁴ Βλ. σημείο 29 των παρουσών προτάσεων.

70. Ειδικότερα, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, όπως και η Δανία, δεν έχουν προσχωρήσει στο πρωτόκολλο της Χάγης του 2007⁴⁵. Ως εκ τούτου, αφενός, τα εν λόγω κράτη δεν δεσμεύονται από τους προβλεπόμενους στο Πρωτόκολλο κανόνες που ορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο⁴⁶. Αφετέρου, οι αποφάσεις που εκδίδονται σε αυτά τα κράτη δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση κήρυξης της εκτελεστότητας σε άλλα κράτη μέλη. Πρέπει να υποβληθεί αίτηση για την κήρυξη της εκτελεστότητας⁴⁷.

71. Συνεπώς, η επιλογή του κριτηρίου της κατοικίας του εναγομένου μπορεί επίσης να υπαγορεύεται από ανησυχίες σχετικά με την ευχερή είσπραξη της διατροφής⁴⁸, η οποία δεν θα πρέπει να παρακωλύεται από μια θεωρητική συζήτηση σχετικά με την αναγνώριση ή την εκτελεστότητα της αποφάσεως που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος⁴⁹.

72. Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το γεγονός ότι το αγωγικό αίτημα διατροφής είναι παρεπόμενο του αιτήματος περί γονικής μέριμνας κατά το άρθρο 3, στοιχείο δ', του κανονισμού αυτού δεν έχει ως αποτέλεσμα ότι αποκλείεται η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου κράτους μέλους η οποία θεμελιώνεται στο άρθρο 3, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού ή, μη εφαρμοστέου αυτού, στο άρθρο 5 του ίδιου κανονισμού.

73. Πρέπει, ωστόσο, να διασφαλιστεί ότι μια τέτοια ερμηνεία των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας δεν αντιστρατεύεται το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού.

Δ. Η συνεκτίμηση του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού

74. Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο στην υπόθεση A, «η εφαρμογή του κανονισμού 4/2009 πρέπει να είναι σύμφωνη με το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνάμει του οποίου σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού»⁵⁰.

75. Όπως καταδεικνύει παραδόξως η υπόθεση της κύριας δίκης, ο αιτών τη διατροφή είναι δυνατόν να υποχρεωθεί, με γνώμονα το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, σε διαχωρισμό των αγωγικών αιτημάτων που είχε υποβάλει ενώπιον ενός μόνο δικαστηρίου κατόπιν αποφάσεως του δικαστηρίου αυτού περί ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί θεμάτων γονικής μέριμνας.

45 Βλ. υποσημείωση 8 των παρουσών προτάσεων.

46 Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που το οικείο κράτος μέλος δεσμεύεται από το πρωτόκολλο αυτό, η επιλογή από τον δικαιούχο διατροφής δικαστηρίου του κράτους μέλους στο οποίο ο εναγόμενος έχει τη συνήθη διαμονή του διασφαλίζει την εφαρμογή του δικαίου του δικάζοντος δικαστή, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 3, του εν λόγω πρωτοκόλλου.

47 Βλ. άρθρα 23 επ. του κανονισμού 4/2009. Βλ. επίσης, όσον αφορά τις συνέπειες του Brexit, που θα έχει ως αποτέλεσμα να θεωρηθεί το Ηνωμένο Βασίλειο τρίτη χώρα, και την απουσία οιασδήποτε επίπτωσης στην αναγνώριση των αποφάσεων, δεδομένου ότι, ήδη επί του παρόντος, οι αποφάσεις που εκδίδονται στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση κήρυξης εκτελεστότητας, Farge, M., «Conjectures sur le Brexit...» σε «Droit de la famille», *La Semaine juridique, Édition générale*, LexisNexis, Παρίσι, 2016, αριθ. 38, σ. 1723 έως 1729, ιδίως σ. 1725. Βλ., επίσης, Pilich, M., «Brexit and EU private international law: May the UK stay in?», *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Sage Publishing, New-York, 2017, τ. 24, αριθ. 3, σ. 382 έως 398, ιδίως σ. 391 έως 393.

48 Πρβλ. απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2017, S. (C-283/16, EU:C:2017:104, σκέψεις 32 έως 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και αιτιολογική σκέψη 9 του κανονισμού 4/2009, προς υπόμνηση των σκοπών της απλούστευσης και της ταχείας διεξαγωγής της διαδικασίας που επιδιώκει ο τελευταίος.

49 Βλ., προς υπόμνηση ενός εκ των στόχων του κανονισμού 4/2009, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική είσπραξη απαιτήσεων διατροφής σε διασυννοιακές καταστάσεις, αιτιολογική σκέψη 15 του κανονισμού αυτού και απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Sanders και Huber (C-400/13 και C-408/13, EU:C:2014:2461, σκέψη 41). Βλ. επίσης, για μια λεπτομερή έκθεση των κανόνων για την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεν δεσμεύεται από το πρωτόκολλο της Χάγης του 2007, μεταξύ άλλων, Fongaro, E. και Hector, P., ό.π., σημεία 78 έως 90.

50 Βλ. απόφαση A (σκέψη 46).

76. Ακόμη και αν εκτιμώ ότι τα μειονεκτήματα της αποφάσεως σχετικά με την έλλειψη παρεκτάσεως αρμοδιότητας βάσει του άρθρου 12 του κανονισμού 2201/2003 πρέπει να σχετικοποιούνται, *in abstracto*, όπως επισήμανα ανωτέρω, η ανάγκη συνεκτιμήσεως του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού δικαιολογεί να εξεταστούν *in concreto* οι συνέπειες του γεγονότος ότι πρέπει να επιληφθούν δύο δικαστήρια προκειμένου να εκδώσουν διαδοχικά μια απόφαση επί του αιτήματος περί γονικής μέριμνας και εν συνεχεία μια απόφαση επί του αιτήματος διατροφής, μολονότι το δεύτερο αίτημα είναι παρεπόμενο του πρώτου.

77. Συγκεκριμένα, στην υπό κρίση υπόθεση, η θέση της R, ενάγουσας, ως προς τη σκοπιμότητα υποβολής προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, υποδηλώνει την επιθυμία της να επιβεβαιωθεί η αρχική της απόφαση να προσφύγει σε ένα μόνο δικαστήριο αρμόδιο να επιληφθεί της αιτήσεως διαζυγίου καθώς και του συνόλου των συνεπειών του επί του κοινού τους παιδιού.

78. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Ρουμανική Κυβέρνηση στις γραπτές παρατηρήσεις της⁵¹, πρέπει να ληφθεί υπόψη το ότι μια νέα αγωγή για την καταβολή διατροφής ασκηθείσα ενώπιον έτερου δικαστηρίου είναι πιθανό να στερήσει από τον δικαιούχο το δικαίωμα να επιτύχει την καταβολή διατροφής από την ημερομηνία της καταθέσεως της πρώτης του αγωγής, ήτοι, εν προκειμένω, από τις 29 Σεπτεμβρίου 2016.

79. Κατά συνέπεια, ο διαχωρισμός της διαφοράς που επιβάλλεται στον δικαιούχο διατροφής⁵², λόγω της μη παρεκτάσεως αρμοδιότητας του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί της αιτήσεως διαζυγίου, επί θεμάτων γονικής μέριμνας, καθώς και τα μειονεκτήματα τυχόν παραιτήσεως από την αρχική αίτηση, υπό την προϋπόθεση ότι είναι παραδεκτή κατά το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή⁵³, δημιουργούν σοβαρές αμφιβολίες για την ικανοποίηση των συμφερόντων του δικαιούχου διατροφής. Υπό τις συνθήκες αυτές, συμμερίζομαι τις ανησυχίες που εξέφρασε το αιτούν δικαστήριο και η Ρουμανική Κυβέρνηση.

80. Ως εκ τούτου, θεωρώ αναγκαία, κατά την άποψή μου, την εξεύρεση λύσης που να προστατεύει τα συμφέροντα του δικαιούχου διατροφής σύμφωνα με τους σκοπούς του κανονισμού 4/2009 και του άρθρου 24, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

81. Από την άποψη αυτή, η απόφαση Α συνιστά πρόσφορη βάση για τη νομολογιακή διάπλαση του κανονισμού 4/2009 εκ μέρους του Δικαστηρίου, υπό την έννοια ότι τονίζει τη σημασία της εκδίκασης από το ίδιο δικαστήριο των διαφορών που σχετίζονται με το ζήτημα των οικονομικών συνεπειών, επί των παιδιών, του διαζυγίου των γονέων τους⁵⁴. Η ίδια διαπίστωση ισχύει και για την έλλειψη συντονισμού μεταξύ του κανονισμού αυτού και του άρθρου 12 του κανονισμού 2201/2003 καθώς και για την αναποτελεσματικότητα των κανόνων περί εκκρεμοδικίας ή συνάφειας σε μια τέτοια περίπτωση⁵⁵.

51 Βλ. σημείο 31 των εν λόγω παρατηρήσεων

52 Βλ., για παρατηρήσεις σχετικά με τις συνέπειες του συστήματος που επελέγη στον κανονισμό 2201/2003, Ancel, B., και Watt, H., M., Ancel, B., et Watt, H., M., «L'intérêt supérieur de l'enfant dans le concert des juridictions: le Règlement Bruxelles II bis», *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Παρίσι, 2005, αριθ. 4, σ. 569 έως 606, ιδίως υποσημείωση 7 και παραπομπή στην αιτιολογική σκέψη 6 του εν λόγω κανονισμού.

53 Ειδικότερα, σε αυτό το δικονομικό πλαίσιο, παραίτηση από το αγωγικό αυτό αίτημα ενώπιον του αρχικά επιληφθέντος δικαστηρίου, το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως παραίτηση από την υποχρέωση διατροφής, σε αντίθεση με τη δημόσια τάξη του δικάζοντος δικαστηρίου.

54 Βλ. απόφαση Α (σκέψη 43).

55 Πρβλ. απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, IQ (C-478/17, EU:C:2018:812, σκέψη 47).

82. Κατά συνέπεια, δύναται, σύμφωνα με τη λογική του κανονισμού 4/2009 και με γνώμονα το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, να γίνει δεκτό ότι το δικαστήριο που επιλαμβάνεται του αιτήματος περί υποχρέωσης διατροφής της οποίας το παιδί αυτό είναι δικαιούχος, μπορεί, λόγω της αποφάσεώς του περί ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί θεμάτων γονικής μέριμνας, να ενημερώσει τον ενάγοντα ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 3, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού και να τον ρωτήσει εάν εμμένει στο αίτημά του περί καταβολής διατροφής.

83. Ελλείπει ειδικών διατάξεων από τον νομοθέτη της Ένωσης στον κανονισμό 4/2009⁵⁶, αντίστοιχων εκείνων του άρθρου 15 του κανονισμού 2201/2003⁵⁷, ή διατάξεων που να διασφαλίζουν τον συντονισμό με το άρθρο 12 του ως άνω κανονισμού, το επιληφθέν δικαστήριο δεν δύναται να απεκδυθεί της διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ δικαστηρίου που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα επί του συνόλου των αιτημάτων που αφορούν το παιδί.

84. Εξάλλου, ακόμη και αν το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα είναι σε θέση κρίνει καλύτερα την αίτηση περί υποχρέωσης διατροφής, της οποίας είναι παρεπόμενη, δεν κατανοώ πώς το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού θα μπορούσε να αποτελέσει έρεισμα για να δικαιολογηθεί η υποχρέωση του δικαιούχου διατροφής να μεταβάλει την επιλογή του ως προς το αρμόδιο δικαστήριο.

85. Η ανάλυση αυτή είναι κατά μείζονα λόγο επιβεβλημένη εφόσον, όπως εν προκειμένω, ουδέν άλλο δικαστήριο έχει επιληφθεί της υποθέσεως.

V. Πρόταση

86. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Judecătoria Constanța (πρωτοδικείου Κωσταντζας, Ρουμανία) ως ακολούθως:

- 1) Το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρέωσης διατροφής, έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι το αγωγικό αίτημα διατροφής είναι παρεπόμενο του αιτήματος περί γονικής μέριμνας κατά το άρθρο 3, στοιχείο δ', του κανονισμού αυτού δεν έχει ως αποτέλεσμα ότι αποκλείεται η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου κράτους μέλους η οποία θεμελιώνεται στο άρθρο 3, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού ή, μη εφαρμοστέου αυτού, στο άρθρο 5 του ίδιου κανονισμού.
- 2) Ελλείπει ειδικών διατάξεων του νομοθέτη της Ένωσης στον κανονισμό 4/2009, αντίστοιχων εκείνων του άρθρου 15 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 ή διατάξεων για το συντονισμό του με το άρθρο 12 του κανονισμού 2201/2003, το επιληφθέν δικαστήριο δεν δύναται να απεκδυθεί της διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ δικαστηρίου που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση.

⁵⁶ Πρβλ. τους λόγους για την μη πρόβλεψη των προς αντιμετώπιση δυσχερειών που προκύπτουν από τη διαπίστωση, στην αιτιολογική σκέψη 11 του κανονισμού 2201/2003, ότι «[τ]α αρμόδια, δυνάμει του παρόντος κανονισμού, δικαστήρια είναι γενικώς αρμόδια να επιλαμβάνονται θεμάτων υποχρέωσης διατροφής», όπως υπενθυμίζονται στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 2004, σχετικά με τις υποχρεώσεις διατροφής [COM(2004) 254 τελικό], σημείο 5.1.1, σ. 14.

⁵⁷ Το άρθρο αυτό εισήγαγε έναν κανόνα εμπνευσμένο από τη θεωρία του *forum non conveniens*. Αντίστοιχος κανόνας περιλαμβάνεται επίσης στα άρθρα 8 και 9 της Σύμβασης της Διάσκεψης της Χάγης, της 19ης Οκτωβρίου 1996, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών (διαθέσιμη στην ακόλουθη διεύθυνση στο διαδίκτυο: <https://assets.hcch.net/docs/e74e817b-1faa-4aa9-bd29-3ff68da03f43.pdf>), τα οποία «αποδιαρθρώνουν τον μηχανισμό σε μια μεταβίβαση ή διεκδίκηση δικαιοδοσίας», κατά την έκφραση της Gallant, E., «Le forum non conveniens de l'article 15 du règlement Bruxelles II bis», *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Παρίσι, 2017, αριθ. 3, σ. 464 έως 471, σημείο 2.